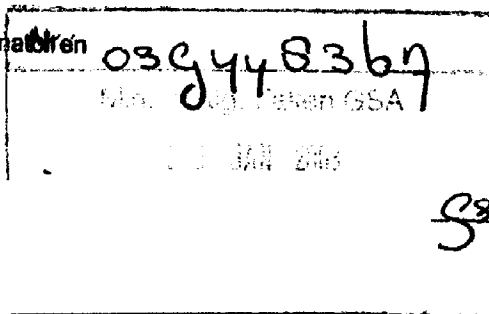

Aan de Coördinator, de plv. Coördinatoren
leden van het CVIN
(Zie bijgevoegde verzendlijst)

Onderwerp
Risico-analyse Irak d.d. 20 januari 2003

Hierbij bied ik u ter informatie en ter eventuele bespreking in de CVIN-vergadering van vrijdag 24 januari aanstaande aan de risico-analyse Irak d.d. 20 januari 2003. Op 21 januari jl. heeft overleg plaatsgevonden tussen de MIVD en de AIVD over de inhoud van deze risico-analyse.

Hoogachtend,
HET HOOFD VAN DE ALGEMENE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENST,

S.J. van Hulst

Datum
23 januari 2003

Ops kenmerk
1944191/01

Onderdeel

Inlichtingen

T (070) 320 44 00
F (070) 320 07 33

Uw kenmerk

Blad
1 van 1

Aantal bijlagen
Eén

Postadres
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

IRAK – DE ACTUELE STAND VAN ZAKEN D.D. 20 JANUARI 2003

1. Inleiding

In verband met het dreigende militaire ingrijpen in Irak heeft de AIVD op 5 december 2002 een risico-analyse uitgebracht (kenmerk 1927344/01). Naar aanleiding van de voortgaande ontwikkelingen wordt in de nu voorliggende notitie de actuele stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen rond Irak geschetst, alsmede een *update* van de verwachte gevolgen voor de Nederlandse nationale veiligheid.

2. De uitvoering van VN-resolutie 1441

Sinds de omvangrijke Iraakse verklaring van 7 december 2002 over het beschikbare wapenarsenaal en overbrengingsmiddelen heeft zich een aantal relevante ontwikkelingen voorgedaan. Zowel UNMOVIC-hoofd Hans Blix als IAEA-chef Mohammed Al Baradei hebben duidelijk gemaakt dat de Iraakse verklaring "wezenlijke hiaten" vertoont en onvoldoende antwoord geeft op een aantal belangrijke onopgehelderde vragen over het Iraakse programma voor de productie van massavernietigingswapens (MVW). De Amerikaanse regering heeft op 19 december jl. een lijst vrijgegeven met een opsomming van zaken die in de Iraakse opgave ontbreken, onder andere over het lange afstands-raketprogramma en over biologische wapens. Deze weglatingen zijn door de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell al als "wezenlijke overtredingen" in de zin van resolutie 1441 aangemerkt.

Zoals voorgeschreven door resolutie 1441 heeft Irak eind december 2002 een lijst verstrekt met enkele honderden namen van personen die betrokken zijn bij de MVW-programma's en de bouw van raketten. Blix heeft al verklaard dat dit een "inadequate reactie" is en dat men "niet de indruk heeft dat Irak een serieuze reactie heeft gegeven" op de eis om een volledig overzicht van deze personen te verstrekken.

De inspecties door UNMOVIC en de IAEA zijn inmiddels bijna twee maanden aan de gang. Tot vorige week hadden de inspecties weinig tastbare resultaten opgeleverd en was het beeld dat Irak zijn volledige medewerking gaf aan de inspecties. Hoewel Irak deuren opent en inspecteurs op de bezochte locaties toelaat, wordt echter in toenemende mate een pro-actieve opstelling van Irak geëist om te bewijzen dat zij niet meer over MVW en de overbrengingsmiddelen beschikt.

De Verenigde Staten hebben inmiddels gegevens van de inlichtingendiensten aan UNMOVIC verstrekt, met als doel een doeltreffender optreden mogelijk te maken. Minister Powell heeft echter ook duidelijk gemaakt dat nog niet de meest gevoelige informatie is verstrekt, omdat de VS eerst wil zien hoe door UNMOVIC met de geboden *intelligence* wordt omgegaan. De VS probeert hiermee waarschijnlijk een herhaling van ervaringen met UNSCOM te voorkomen, toen voorgenomen inspecties uitbleken en de Iraken op tijd materiaal konden weghalen en verdoezelen. UNMOVIC is pas in week 3 begonnen met het bezoeken van de locaties waarvan men, mede op basis van de genoemde *intelligence*, weet of sterke vermoedens heeft dat er iets te vinden is. Dit heeft zoals bekend al direct geresulteerd in de vondst van raketkoppen en

documenten die betrekking hebben op het verrijken van uranium. Deskundigen gaan er vanuit dat UNMOVIC nog meer ontdekkingen zal doen.

UNMOVIC en de IAEA hebben verklaard dat zij een langere periode nodig hebben om adequate inspecties uit te voeren, in ieder geval tot en met 1 maart a.s., wanneer UNMOVIC periodiek verslag moet uitbrengen aan de Veiligheidsraad. Inmiddels is het aantal inspecteur ook uitgebreid tot 200, waardoor grootschalige inspecties mogelijk worden. Overigens is opvallend dat UNMOVIC kleine problemen bij de inspecties, zoals vergeten sleutels en vertragingen bij toegangverlening, niet onnodig opspeelt.

3. De mate van oorlogsdreiging

Een directe oorlogsdreiging lijkt niet aan de orde tot in ieder geval 27 januari a.s., het moment waarop UNMOVIC een tussentijds rapport aan de Veiligheidsraad moet uitbrengen over het verloop van de wapeninspecties. Uiteraard zou die oorlogsdreiging op ieder moment veel acuter worden indien Irak op evidente en ernstige wijze resolutie 1441 zou schenden door bijvoorbeeld inspecteurs te dwarsbomen, maar de kans op Iraakse provocaties is gering.

De Amerikaanse reactie op het rapport van Blix, die omstreeks 3 februari a.s. wordt verwacht, zal mede afhangen of en hoe UNMOVIC aangeeft dat Irak in gebreke blijft, dat wil zeggen of er sprake is van een combinatie van het verstrekken van onjuiste informatie, het achterhouden van informatie en gebrek aan medewerking aan de wapeninspecteurs. In dat geval kunnen de VS concluderen dat sprake is van "further material breach" door Irak van resolutie 1441, maar inmiddels is duidelijk geworden dat op 27 januari geen "definitieve conclusies" worden getrokken over de resultaten van de wapeninspecties.

Ondertussen gaat de troepenopbouw in de Golfregio onverminderd voort. De thans in de regio aanwezige militaire capaciteit overtreft ruimschoots de capaciteit die beschikbaar was tijdens de Golfoorlog van 1991. Alleen al vanwege de enorme kosten die deze grootschalige aanwezigheid in de regio met zich meebrengt, is het niet aannemelijk dat de inzet ervan lang op zich zal laten wachten. Ook de klimatologische omstandigheden spelen daarbij een rol, maar zijn niet van doorslaggevend belang. Naar verwachting zullen omstreeks half februari voldoende manschappen in de Golfregio aanwezig zijn voor het uitvoeren van een grondoorlog. Luchtaanvallen zouden eventueel eerder kunnen beginnen.

Ondanks een nog altijd verdeelde publieke opinie, lijkt het politieke momentum voor een aanval op Irak steeds dichterbij te komen. De VS hebben met opzet de weg van de Verenigde Naties bewandeld, om op die manier brede steun te verkrijgen voor een aanval. Ook de "omtrekkende bewegingen" van Amerikaanse en Britse politici (het "niet onvermijdbaar" verklaren van een aanval en de roep op een nieuwe VN-resolutie) moeten in dat licht worden gezien. Het politieke steekspel van de afgelopen weken duiden op een uitgekende strategie, die ervoor moet zorgen dat de VS niet het verwijt kunnen krijgen dat ze over één nacht ijs zijn gegaan of dat ze niet hebben geprobeerd een oorlog te voorkomen.

Als Irak in gebreke blijft (hetgeen op zijn vroegst op 27 januari zal blijken), zullen de VS de VN-Veiligheidsraad mogelijk vragen om een nieuwe resolutie, maar de VS behouden zich het recht voor om Irak aan te vallen op grond van resolutie 1441. Ondertussen staat UNMOVIC onder zware druk om het in gebreke blijven van Irak aan te tonen. De vondst van de raketkoppelen en

documenten, de uitspraken van UNMOVIC-voorman Blix (over het tekortschieten van de informatievoorziening door Irak en het verwijt van intimidatie aan het adres van informanten) en het verschijnen van het rapport van Blix c.s. volgende week maandag, moeten aantonen dat sprake is van een "material breach" van de VN-resolutie door Irak en dat een aanval daadwerkelijk "onvermijdelijk" is. Al met al zullen de twee tot drie weken na 27 januari cruciaal worden.

Voor diplomaten en westerse bedrijven in Irak en de regio is het zaak een aanval tijdig te zien aankomen. Als meest bruikbare *early warning* geldt het vertrek van Amerikaanse en Britse diplomaten uit Irak (voor zover nog aanwezig) en mogelijk ook uit andere landen in de regio. Ook zal UNMOVIC uit Irak worden teruggetrokken, maar aangezien de evacuatie van UNMOVIC volgens de draaiboeken slechts vier uur in beslag neemt, is *early warning* in dit geval een relatief begrip.

4. De onzekere gevolgen van een aanval

Over de vraag wat er zal gebeuren als de aanval eenmaal is ingezet en het regime van Saddam Hussein ten val komt doen diverse scenario's de ronde, inclusief de niet erg waarschijnlijke optie dat Saddam Hussein Irak ontvlucht en asielt in een ander (Arabisch?) land. Wat met name de vraag is, is wat de diverse Iraakse bevolkingsgroepen (vertegenwoordigd in de Iraakse oppositie) zullen gaan doen en hoe de buurlanden van Irak zich zullen opstellen. Gedurende de afgelopen jaren is het de Amerikaanse autoriteiten alsmede de Iraakse oppositiegroeperingen zelf niet gelukt om de ernstig verdeelde oppositie op één lijn te krijgen. In de tweede helft van 2002 hebben de Koerdische organisaties KDP en PUK weliswaar overeenstemming bereikt over nauwere samenwerking, maar voor het overige is de Iraakse oppositie nog altijd sterk verdeeld. De perikelen voor en tijdens de conferentie van de Iraakse oppositie in Londen, jongstleden december, hebben dit nog maar weer eens onderstreept.

De verwoede pogingen van de VS om de Iraakse oppositie te verenigen alsmede het diplomatieke "spel" dat voornamelijk achter de schermen plaats vindt en waarin de landen in de regio (Turkije, Iran, Saudi-Arabië) een belangrijke rol spelen zijn gericht op het voorkomen dat Irak na de val van Saddam Hussein uit elkaar valt en het houden van controle over de olievoorraden van Irak. Dit is tevens in het belang van zowel Iran, Turkije als Saudi-Arabië, die dan ook publiekelijk hebben uitgesproken dat zij hechten aan de territoriale integriteit van Irak. In dit spel weten de Koerden zich gesteund door de VS (met goedvinden van Turkije) zolang zij geen zelfstandige Koerdische staat uitroepen. De Shiïeten worden financieel en militair gesteund door Iran, dat zich op haar beurt terughoudend zal opstellen om de relatie met de VS goed te houden. Tot zover is de eenheid van Irak gewaarborgd. Echter: binnen Irak zelf hebben de Koerden en Shiïeten in de Sunnieten een gezamenlijk tegenstander, die, hoewel de Sunnieten in de minderheid zijn, Irak decennia lang hebben geregeerd. Zij zullen na de val van het regime van Saddam Hussein de nodige rekeningen willen vereffenen. In *The transition to democracy in Iraq* (het in december in Londen besproken document van de Iraakse oppositie) wordt niet voor niets gesproken over de *de-Ba'athification* van Irak.

Het feit dat de door Turkije gesteunde Koerden en de door Iran gesteunde Shiïeten elkaar vinden in hun ideeën over een federaal Irak druiet in tegen de belangen van het derde belangrijke land in de regio: Saudi-Arabië. De AIVD beschikt over informatie die erop wijst dat de Sunnieten in Irak daarom financiële steun hebben gekregen van Saudi-Arabië. In opdracht

van Saudi-Arabië trachten de Sunnieten momenteel de steun te verwerven van Iraakse militairen die Irak zijn ontvlucht maar nog wel contacten hebben binnen het Iraakse leger. Door de steun van de militairen te verwerven, trachten de Sunnieten waarschijnlijk te voorkomen dat zij in een geïsoleerde positie terecht komen. Wellicht zelfs dat zij zullen trachten te voorkomen dat zij de macht in Irak moeten afstaan aan het verbond van Koerden en Shi'ieten. De steun van de regionale grootmacht Saudi-Arabië zou daarbij van groot belang kunnen zijn. Saudi-Arabië heeft op zijn beurt belang bij samenwerking vanwege de oliebelangen in de regio.

De vraag is wat Iran zal doen als Saudi-Arabië een machtsfactor wordt in het post-Saddam tijdperk. De relatie tussen Iran en de VS staat reeds onder druk als gevolg van meningsverschillen over de hervormingen in Iran en de bouw van een kernreactor en voor de toekomst van Saudi-Arabië is de wijze waarop de Iraakse olie op de markt komt van groot economisch belang. Zullen Iran en Saudi-Arabië zich uiteindelijk terughoudend blijven opstellen, als het gaat om de verdeling van de olierijkdommen in Irak?

De bemoeienis van Saudi-Arabië met de Iraakse Sunnieten is een veeg teken. In het meest negatieve scenario resulteert de ineenstorting van het regime van Saddam Hussein in een burgeroorlog tussen de door Iran gesteunde Shi'ieten en de door Saudi-Arabië gesteunde Sunnieten. Ook de positie van de Koerden komt dan in een ander daglicht te staan. In het "voorstel federatieve grondwet" die KDP en PUK in 2002 aannamen, staat dat zij afscheiding van een Iraakse eenheidsstaat als laatste optie open houden voor het geval de Koerden hun rechten niet voldoende gewaarborgd zien. De desintegratie van Irak dreigt dan. Alleen een grootschalige en langdurige aanwezigheid van de Verenigde Staten in Irak zou een dergelijk scenario kunnen voorkomen. Duidelijk is slechts dat de toekomst van Irak niet zozeer in de handen ligt van de hopeloos verdeelde en versplinterde Iraakse oppositie, maar des te meer in de handen van de Verenigde Staten en hun bondgenoten in de Golfregio. De machtsbalans in de Golfregio is echter zeer precair en een burgeroorlog zou het plan van de VS om een stempel te drukken op de toekomst van Irak danig in de war kunnen schoppen.

5. De gevolgen voor Nederland en Nederlandse belangen.

In de voornoemde risico-analyse d.d. 5 december 2002 heeft de AIVD reeds een inschatting gegeven van de bij een aanval op Irak te verwachten reacties in Nederland. De informatie in die analyse betreffende de Iraakse gemeenschap, de Israëlsch/Joodse gemeenschap, extreem-rechts, de dreiging van terroristische aanslagen, vluchtelingenstromen en de beveiliging van personen en objecten is nog steeds actueel. Korthedshalve worden in deze notitie uitsluitend de wijzigingen ten opzichte van die analyse vermeld.

5.1. (Extreem) links

Met het oog op een mogelijke aanval op Irak worden in toenemende mate demonstraties gepland. Het Europees Sociaal Forum (ESF) in Florence heeft alle burgers van Europa opgeroepen om op de zaterdag na het begin van de oorlog nationale demonstraties te organiseren. Voorts is opgeroepen tot het organiseren van massa-demonstraties in de diverse hoofdsteden op 15 februari a.s..

Deze twee oproepen hebben in Nederland geresulteerd in diverse lokale initiatieven. Zowel het platform 'Rotterdam tegen de Nieuwe Oorlog' als de Internationale Socialistten (o.a. in Groningen en Tilburg) hebben op hun website opgeroepen tot een demonstratie op de eerste dag van de oorlog en tot deelname aan de landelijke demonstratie van het ESF. Verder staan

demonstraties gepland in Nijmegen op 13 februari, georganiseerd door het 'Nijmeegs Platform', dat ook zal deelnemen aan de landelijke demonstratie op 15 februari a.s. te Amsterdam. In Zwolle tenslotte organiseren de Internationale Socialisten op 30 januari een discussiebijeenkomst over de dreigende oorlog, waar besproken zal worden hoe de lokale anti-oorlogsactiviteiten kunnen worden verstrekt.

Als er één ding duidelijk wordt uit alle geplande c.q. aangekondigde demonstraties, dan is het dat het vooral 'links Nederland' is dat zich tegen een mogelijke aanval op Irak keert en zich ook als zodanig manifesteert. De Irakezen in Nederland houden zich vooralsnog volledig afzijdig (zie ook de risico-analyse d.d. 5 december 2002).

5.2. De Marokkaanse gemeenschap

Het beeld dat in de vorige analyse is geschetst geldt nog steeds, met de toevoeging dat bronnen binnen de Marokkaanse gemeenschap ten aanzien van demonstraties van moslims tegen de VS het voorstelbaar achten dat deze heftig van aard zullen zijn als gevolg van opgekropte boosheid en verdriet over hetgeen de VS een moslimland aandoen. Concrete gegevens daartoe ontbreken echter.

5.3. De Turkse en Turks-Koerdische gemeenschap

De dreigende aanval op Irak is tot nu toe geen gespreksonderwerp binnen de Turkse gemeenschap. Zoals in de vorige analyse is gesteld ligt het in de lijn der verwachting dat het grootste deel van de Turkse gemeenschap zich zal conformeren aan het standpunt van de Turkse regering.

Turkije heeft aangekondigd dat ze zal onderzoeken of ze, op basis van historische documenten, alsnog noord-Irak, met daarbij inbegrepen het olierijke Kirkuk, als haar grondgebied kan claimen. Deze manoeuvre kan bezien worden tegen het licht van de Turkse vrees voor een onafhankelijke Koerdische staat in noord-Irak. Turkije heeft al eerder aangegeven dit niet te tolereren en heeft daarbij de zorg om de Turkmene die in dit gebied wonen, en die een sterk aan de Turken verwante etnische groep zijn, als excuus gebruikt. Er moet daarom rekening mee worden gehouden dat Turkije bij een aanval op Irak (een deel van) noord-Irak zal bezetten. Militair zal dit geen probleem zijn. Dit kan tot onrust leiden binnen de Turks-Koerdische gemeenschap in Nederland (20-30% van de 320.000 Turken), met name wanneer het Turkse leger zal proberen om de KADEK (de voormalige PKK) uit te schakelen.

5.4. De Iraanse gemeenschap en Mujahedin-e-Khalq

Voor de reacties binnen de Iraanse gemeenschap wordt verwezen naar de vorige analyse. Eerdere berichten over plannen van de terroristische organisatie Mujahedin-e-Khalq om terreuraanslagen in het westen te plegen zijn recent niet bevestigd.